

HOGE KOSTEN

VERGOEDING

Gemeenten met minder dan 25.000 inwoners – de zogeheten K8o – krijgen structureel te weinig geld om hun taken goed uit te voeren. Dat blijkt uit recent onderzoek naar het gemeentefonds.

Wat is er aan de hand?

Het gemeentefonds verdeelt geld op basis van een landelijk model. Dat model houdt onvoldoende rekening met de kenmerken van kleine gemeenten. Daardoor krijgen zij minder geld, terwijl hun kosten per inwoner vaak juist hoger zijn.

WAAROM WERKT HET MODEL NIET?

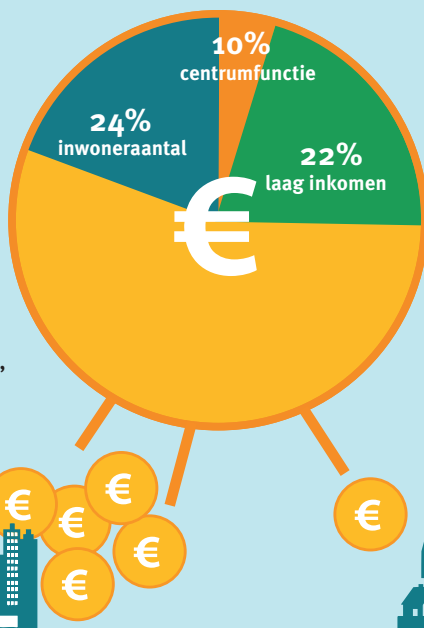
Relatief hoge kosten per inwoner.

Kleine gemeenten hebben minder inwoners, maar moeten wel dezelfde taken uitvoeren. Eén dure zorgcasus kan al een grote impact hebben.

Verdeelsleutel past niet.

Het model kijkt vooral naar inwoneraantal en centrumfunctie, terwijl kleine gemeenten vaak geen centrumfunctie hebben en weinig toeristische inkomsten.

Maatstaf 'lage inkomens' werkt nadelig.

Door een koppeling aan het aantal woonruimten vallen kleine gemeenten vaak buiten de regeling, ook als er wél huishoudens met lage inkomens zijn.

Instellingsgemeenten krijgen dubbel nadeel.

Extra woonruimten in zorginstellingen verhogen de drempel, waardoor deze gemeenten nóg minder geld ontvangen.

Wat blijkt uit het onderzoek?

- ☒ Kleine gemeenten krijgen gemiddeld €40 tot €50 minder per inwoner dan nodig is;
- ☒ Scheve verdeling door ontbreken centrumfunctie en verhouding lage inkomens;
- ☒ Vooral in het sociaal domein (jeugd, Wmo, participatie) zijn de verschillen groot;
- ☒ De verdeling sluit niet aan bij de werkelijke kosten die gemeenten maken.

Wat willen kleine gemeenten?

De K8o pleit voor een eerlijker verdeelmodel:

- ☒ Maatstaven die beter passen bij hun situatie, zoals vergrijzing, eenoudergezinnen en zorgzwaarte;
- ☒ Maximum % per maatstaf instellen;
- ☒ Een vangnet voor dure zorgcasussen;
- ☒ Minder afhankelijkheid van inwoneraantal en centrumfunctie;
- ☒ Betere compensatie voor schaalnadelen;
- ☒ Uitlegbaarheid maatstaven en drempels en transparantie van effecten;
- ☒ Aandacht voor monitoring en onderhoud.

Waarom is dit belangrijk?

Kleine gemeenten willen hun inwoners goed blijven ondersteunen. Dat lukt niet als ze structureel te weinig geld krijgen. Een eerlijker verdeling helpt om voorzieningen op peil te houden en inwoners de zorg en ondersteuning te bieden die ze nodig hebben.

OPROEP RECHTVAARDIGE VERDELING GEMEENTEFONDS!

Samenvatting gemeentefonds voor kleine gemeenten:

De K80 bestaat uit gemeenten tot 25.000 inwoners met een redelijk tot goede sociale structuur en weinig of geen centrumfunctie. Krachtige gemeenten die meestal in het landelijk gebied liggen. Ze bestaan vaak uit veel en een diversiteit aan kernen met weinig inwoners. Ze hebben te maken met een hogere demografische druk dan gemiddeld in Nederland. In veel van deze gemeenten is sprake van een hogere concentratie van jongeren en vergrijzing dan gemiddeld in Nederland. Opvallend is dat van de K80 gemeenten eenderde in de top 50 van alle Nederlandse gemeenten staat met de sterkste sociale cohesie.

Te lage vergoeding uit het gemeentefonds

Dit onderzoek gemeentefonds (rapportage in bijlage) legt een opmerkende verdeling van de gelden bloot. De verdeling toont aan dat voor deze perifeer gelegen gemeenten kenmerkende eigenschappen onvoldoende tot uitdrukking komen. Dit leidt in de praktijk tot per saldo hogere kosten dan waarvoor deze gemeenten een vergoeding ontvangen uit de Algemene Uitkering.

De K80 gemeenten hebben door de kleinschaligheid te maken met hogere kosten van voorzieningen en het gemeentelijke basisniveau van dienstverlening per inwoner. Dit terwijl juist het inwoner-aantal sterk meetelt in het gemeentefonds (24%). Dit komt vooral tot uitdrukking in de apparaatskosten. Dit schaalnadeel wordt onvoldoende gehonoreerd in de verdeling van de gelden uit het gemeentefonds. Ook is er sprake van een aanname van een vast bedrag per inwoner aan overige eigen inkomsten, zoals toeristenbelasting, forensenbelasting en huuropbrengsten. Vooral kleine niet centraal gelegen gemeenten hebben die meestal niet.

Door de landelijke ligging vaak in een randgebied hebben deze gemeenten weinig of geen regionale centrumfunctie. In het gemeentefonds is de regionale centrumfunctie een belangrijke waarde (10%). Het valt ons op dat er in het sociaal domein geen taken zijn die voor rekening van centrumgemeenten komen en via de Algemene Uitkering bekostigd moeten worden. Die worden namelijk al uit andere specifieke middelen vergoed. Dit terwijl deze maatstaf daar wel zwaar meetelt.

Onzuiverheid verdeelmodel gelden gemeentefonds

In het gemeentefonds telt daarnaast 'laag inkomen' sterk (22%) mee als bepalende factor voor de verdeling van geld. In kleinere gemeenten hebben vaak andere vraagstukken (jeugd en wmo) grotere aandacht. Dit vraagt extra inzet dat tot hogere kosten leidt. Zo leidt een opname in een jeugdzorginstelling van een jeugdige tot zware kosten. Voor deze gemeenten tikt dat veel zwaarder aan (schaal- c.q. omvangeneffect). Naast dat deze maatstaf 'lage inkomens' relatief veel geld verdeelt, is sprake van meting per 100 huishoudens. Wijziging in stappen hebben daarmee een relatief groot nadelig effect. Verder geldt er een drempel in 'woonruimten'. Dit leidt per saldo tot een negatieve verdeling op alle maatstaven die met 'woonruimten' te maken hebben.

Een kleine groep gemeenten heeft te maken met een cumulatie van nadelen als gevolg van bovenstaande effecten in het nieuwe model. Dit zijn vooral gemeenten met een grote concentratie bewoners in zorginstellingen. Dit nadeel is wel groter dan € 150 per inwoner. Dit is voor kleine gemeenten niet in overeenstemming met de draagkracht. De onzuiverheid van het verdeelmodel laat hier in alle scherpzichten zien dat de verdeling 'niet goed genoeg en niet goed afgestemd' is. Het verdeelmodel is pas in overeenstemming als de kostenpatronen van de verschillende groepen gemeenten in hoge mate aansluiten op de verdeling van de gelden uit het gemeentefonds.

Gemeenten tot 25.000 inwoners

veel kleine kernen

Landelijk gebied geen centrumfunctie

veel ouderen

veel jongeren

DE KRACHT

VAN KLEIN